

Henkilönnimien synty ja kehitys.

ALBERT DAUZAT: *Les noms de personnes. Origine et évolution. Prénoms, noms de famille, pseudonymes.* 7. painos. 213 s. Paris 1946. Librairie Delagrave. (Bibliothèque des Chercheurs et des Curieux.)

On syytä kiinnittää suomalaisenkin lukijakunnan huomiota yllämainittuun ranskalaisen kielitieteen tunnetun ja ahkeran popularisoijan teokseen, joka painosluvustaan päätellen on päässyt suuren yleisönkin suosioon ja joka sitä paitsi on seppelöity Ranskan akatemian palkinnolla.

Tekijä sanoo tahtovansa esitellä sellaisen tieteenhaaran ensimmäisiä tuloksia, jolla ei ole — ei ollut ainakaan vielä kirjan 1. painoksen ilmestyessä v. 1925 — edes aivan kiteytynyttä nimeä: on käytetty vaihdellen nimityksiä onomastiikka ja antroponymia; Dauzat suosittaa jälkimmäistä, jotta sen rinnalla ja vastakohtana voitaisiin puhua toponymiaista eli paikannimistöntutkimuksesta, jolloin onomastiikka sopisi näiden molempien yläkäsitteen, siis yleensä nimistöntutkimuksen ilmaisimeksi. (Myöhemmin D. on julkaissut vastaavan yleisesityksen myös ranskalaisesta paikannimistöntutkimuksesta.) Johdannossa käsitellään henkilönnimien suhdetta paikannimiin ja appellatiiveihin, niiden psykologista, sosiologista ja lingvististä mielenkiintoisuutta sekä niiden luokitusta yksilön- ja ryhmännimiin ynnä luodaan lyhyt katsaus henkilönnimistöä koskevaan tieteelliseen tutkimukseen ja käytettävissä olevan lähdeaineiston laatuun. Käy selville, että tekijä itse on ollut v. 1938 Pariisissa pidetyn ensimmäisen kansainvälisen toponymia- ja antroponymiakongressin järjestäjä ja puheenjohtaja ja että Ranskan opetusministeriö on v. 1939 asettanut kansallisen nimistökomitean, jonka tehtävänä on — odotettaessa suunniteltua vastaavanlaista pysyvää instituuttia — edistää ja yhdenmukaistaa paikan- ja henkilönnimien keräystä.

Kirjan alussa luodaan katsaus eri aikojen ja kansojen henkilönnimistön: muinaisheprealaiseen, -kreikkalaiseen, -latinalaiseen, -gallialaiseen ja -germaaniseen sekä vanhaan ranskalaiseen ynnä vihdoin Italian, Espanjan, Saksan, Englannin ja arabimaiden nimistöön. Laaja luku käsittelee ranskalaisia ristimä- ja etunimiä, etenkin niiden alkuperää, jossa yhteydessä germaanisperäisen nimiaineksen erinomainen runsaus ja yhä jatkuva elinvoima herättää asiaan aikaisemmin perehtymättömän hämmästyksiä: mitä umpiranskalaisimmalta vaikuttavat nimitykset juontuvat lukemattomissa tapauksissa muinaisen frankkilaisen valtiashuokan paikallisesta, ylen sotaisesta henkilönnimigalleriasta. Oma lukunsa on omistettu ranskalaisille sukunimille; kiinnitetään huomiota sukunimien erkanemiseen etunimistä, aatelisnimien syntyyn (*de*-preposition kehittyminen nimen aatelismerkiksi on semologiselta kannalta erikoisen mielenkiintoinen ilmiö), nimien alkuperäiseen merkityssisällykseen: on etunimien johdannaisia, on alkuperänilmaisimia, ammattilaisnimiä, liikanimiä (*sobriquets*). Erikseen pohditaan ranskalaisten sukunimien äänne-, muoto-, jopa lauseopillisiakin murrepiirteitä kielimaantieteen (mm. eräiden karttaliitteiden) sekä historian ja sosiologian valossa. On omistettu huomiota Ranskan alueella tavattaviin vieraisiin nimiin: baskien,

bretonien, flaamien, saksalaisten ja (Korsikan) italialaisten sukunimiin. Systemaattisia havaintoja tehdään edelleen ranskalaisten nimien kirjoitus- ja ääntymisasusta, erilaisista muuntumisista, kirjoitusasun vaikutuksesta äänneasuun, nimenmuutoista sekä saman henkilön moninimisyydestä eri aikoina. Lisänimiä (surnoms) ja salanimiä (pseudonyymeja) käsitellään hauskasti kahdessa viimeisessä luvussa. Lopussa on tärkeintä bibliografiaa ja laaja käsiteltyjen henkilönnimien aakkosellinen hakemisto.

Dauzat'n esitystapa on pitkin matkaa tiiviin asiapitoista, erinomaisin esimerkein havainnollistettua sekä samalla selkeätä ja helppolukuista — koko teos on oivallinen malli joskus toivottavasti aikaansaatavalle suomalaisen antroponymian vastaanvanlaiselle esittelylle.

L. H.